

קושר [א']

במלאכת קושר נלמד תחילה את מקור הדין. נראה שישנם דברים שנדחו בכבלי אולם התקבלו בירושלמי. נלמד את היקף הדין: נסו לכתוב מתי בדיוק עוברים על איסור תורה או איסור דרבנן ומתי מותר הדבר לכתחילה, לשיטת רש"י והרא"ש ולשיטת הרי"ף והרמב"ם. נסו לערוך טבלה ובה בארו את המקרים השונים, מתי שיטת רש"י היא לקולא ומתי שיטת הרי"ף והרמב"ם היא לקולא. שיטת היראים היא בדרכו של רש"י, אולם, יש בה תוספת, שאף נפסקה להלכה במ"ב (בחלקה). בדברי הבית יוסף ונושאי הכלים תוכלו לחדד יותר את הדינים השונים: מה מוגדר לזמן קצר ומהו זמן בינוני? האם ישנו מושג של זמן בינוני לשיטת הרמב"ם?

- א. **מקור הדין: משנה שבת עג.** אבות מלאכות; **שבת עד:** "הקושר והמתיר... צדי חלזון קושרין ומתירין"; ירושלמי שבת פט"ו, ה"א.
- ב. **היקף הדין: משנה שבת קיא:** ואלו קשרים עד "ודאיסטרדא גופה"; **משנה** הבאה שם "יש לך קשרין", וגמרא עד קיב "אי הכי מותר לכתחילה".
- ג. **שיטת רש"י:** לימדו את רש"י בסוגיות אלו, ונסו לכתוב מתי ישנו איסור תורה, מתי איסור דרבנן ומתי מותר לכתחילה. **שיטת הרי"ף והרמב"ם:** ר"ף מא: באלפס "הא דתני חייב... ולא קשר של קיימא הוא"; **רמב"ם** שבת פ"י ה"א; **רא"ש** פרק ט"ו סימן א'.
- ד. **שיטת היראים** סימן רע"ד "כללא דאיסורא: קשרן והתירן... שפעמים נמלך ומבטל להיות קשור שם לעולם" [מצ"ב].
- ה. **בית יוסף** ש"ז מתחילת הסימן עד סוף סעיף א' "שקושרות הכובסות מכנסים וחלוק יחד"; **ש"ע** ש"ז, א ורמ"א; **ט"ז** ס"ק א; **נושאי כלים על הסעיף**, כולל מ"ב.

ספר יראים סימן רעד [דפוס ישן - קב]

כללא דאיסורא קשרן והתירן דאורייתא אלא ב' קשרים זה על גב זה במקום שאין ראוי לקשור אדם דאמרינן בפ' כלל גדול [ע"ד ב'] והתופר ב' תפירות והא לא קאי אמר רבכ"ח אר"י והוא שקשרן פי' קשר קשר אחר התפירות ומחייבין ליה משום תופר ולא משום קושר למדנו שקשר אחד אינו קשר אבל במקום שרגילין לעשות קשר אחד שתתקיים בקשר אחד כגון שקושר הכל אחד בראשו ואינו קושר שני ראשין זה לזה נראה דהוי קשר. תולדה דרבנן. כל קשר שפעמים נמלך ומבטלו לעולם אף על פי שתחלת עשייתו לא היתה על מנת להניח לעולם שם כדתנן יש לך קשרים שאין חייבים עליהם כקשר הגמלים והספנין ומפרש בגמרא חיובא ליכא איסורא איכא ומפרש בקטרא דקטרי בזממא וקיטרא דקטרי באיטדרא פירוש רצועה קושר בטבעת הרצועה בחוטמו של גמל או בטבעת הספינה פעמים מתירין ופעמים נמלך עליהם ומניח שם לעולם ותניא [ק"ב א'] התייר רצועות מנעל וסנדל פטור אבל אסור ומוקמינן מנעל וסנדל דרבנן שמתוך שאינם גאים אינם מקפידים לעצמם קשר רצועותיהם אלא קושרין בריוח שיכולים להביאם בעודם קשורים ופעמים נמלכים ומניחים כך לעולם וקשר רצועות המכנסיים שקורין ברייר מותר לכתחילה שאין דעתו לבטלו שסופו להוציאו כשיכבסו המכנסיים ואפי' קיים חדש אין בכך כלום אבל אם הוא של פשתן שמתכבס עם המכנסיים אסור שפעמים נמלך ומבטל להיות קשור שם לעולם.

ואלו קשרים פרק חמישה עשר שבת

ח טו ז' חיי פי' מנח'
ג' ב' ב' כ' ב' כ' ב' כ'
ט ב' ב' מ' פי' מנח'
ג' ב' ב' כ' ב' כ' ב' כ'
י ד' מ' פי' מנח'
ג' ב' ב' כ' ב' כ' ב' כ'
ט ב' ב' כ' ב' כ' ב' כ'
טו ב' ב' כ' ב' כ' ב' כ'

רבינו הגנאל

למטה פסוקא אפי' שר
ולא ככל ד' ד' ד' ד' ד'
לדרי' הגל אב נפקא
החן רבנית' כלי
גמור ודא' ויא' נפקא
הרובא שפתי' ל' ח'
ל' ג' ד' ו' ושתי' ל' ח'
פנימיה' ותני' בהרי' ד'
לעני' אפי' ד' א' שר
לפני' א' ש' א' ש' א' ש'
ה' כ' ש' - ה' ד' ח'
ה' כ' ש' א' ש' - א'
ב' כ' ח' ח' ש' ש' - א'
ב' כ' ח' ח' ש' ש' - א'
א' ב' ח' ח' ש' ש' - א'
א' ב' ח' ח' ש' ש' - א'
א' ב' ח' ח' ש' ש' - א'
א' ב' ח' ח' ש' ש' - א'
א' ב' ח' ח' ש' ש' - א'
א' ב' ח' ח' ש' ש' - א'
א' ב' ח' ח' ש' ש' - א'

סנדל

שנפקא אחת מאזוני ותיקנה ט'. פירש בקונטרס דהוא
הדן לא תיקנה עומא מדרס' דלוי כשנפקא פריחה לה
טומאה וכו' לא הדרה לה והדין עמו דלא מניט טומאה יקנה (ס) אלא ככל
מחטאת ולעיל מני אמרי' ניטלה אחת מאזוני ואחת מארסותיו עומא
והא דנקט ותיקנה פירש בקונטרס
דנקט משום סיפא לאשמעינן דאע"ג
דתיקנה כי נפקא שניה טהור מן
המדרס אבל משום דקמיני סיפא
אכל עומא מנגע מדרס לא נקט
ותיקנה דלפניו לא תיקנה ונפקא
שניה טומא מנגע מדרס כדפי' בקונט'
משום דעדיין כלי הוא לא אשתמושי
ביה משמש אחרינא וקשה דתני
כהדיא כסיפא דהך משנה במסכת
לוי' כ"ו (משנה ז') לא הספיק
לתקן את הראשונה עד שנפקא
שניה טהור ורש"י בעלמו חזר כי
והיה אכל עומא כמנגע מדרס (ו) דעדיין
כלי הוא וחזי למילתיה דהא איתקנה
לראשונה והשתא נקט ברישא דוקא
ותיקנה דלי לא תיקנה כי נפקא
שניה אפי' עומא אפי' מנגע מדרס
מקמיני סיפא כהדיא ואלב דנקט
ברישא ותיקנה נקט מני כסיפא:
אבר עומא מנגע מדרס - הקשה
ה"ר שמעון אמרי' עומא מנגע
מדרס אה שבע לה טומאה ובהקמינן
ככה (מנחות כ"ד) כפי' דבאג"ב עשירין
שתלוק מו אמרינן שבע לה טומאה
או ללו וליכא למימר כיון שדרס עליו
הזב כרגלו יתק דבא לו מדרס ומנגע (ו)
מדרס יחד דבכת אחת לא אמרינן
שבע לה טומאה כדמכאזכר בהקמינן
ככה (י"ז סג) א"כ איתא פנים חדשות
לנגע מדרס כמו למדרס אלא על
כרדך אחר שנטלה הראשונה
ותיקנה בזה לו מנגע מדרס כמו
שפירש בקונט' שטנגע בעלמו ואם כן
ימאח לבעד לזה טומאה ולפי' הקונט'
קמי' דמיא דלפניו נפקו שתי אונות
עומא מנגע מדרס ומנפש ה"ר שמעון
לא לאמרינן שבע לה טומאה
כשטומאה בזה לו מנגעו כמו הפה
שטומאת מנגע בזה לו שטנגע בעלמו
כפי' בקונטרס ולפירושו אחיה כרי
מאיר לומר טומאת בית הסתרים
מנעל דמא' שטנגע בעלמו טומאת
בית הסתרים היא והיא דומק דכפ'
במהם המקשה (מולין דף ע"ג ובפ'
העור והרובע) (שם דף ק"טנ) פירך
כשפיטוט טומאת בית הסתרים היא
משמע דלא קייל כר"מ ובפרק שני
דעירובין (דף כ"ד) פירש בקונטרס
דכשת פריסתו לזון קיבל טומאה

דלמילתיה מנא הוא אבל הכא למילתיה
לאו מנא הוא ומי א"ר יוחנן הכי והאמר
*רבי יוחנן הלכה כסתם משנה *וחנן *סנדל
שנפקא אחת מאזוני ותיקנה טומא מדרס
*(נפקא שניה ותיקנה מהור מלמנא מדרס
אבל טמא מנגע מדרס) מאי לאו לא שנא
פנימית ולא שנא חיצונה לא פנימית דוקא
אבל חיצונה מאי מהור אי הכי ארתני נפקא
שניה ותיקנה מהור לא המדרס אבל טמא
מנגע מדרס נילפוג (ו) בדידה בר"א שנפקא
פנימית אבל חיצונה מהור אמר רב יצחק בן
יוסף תדא משנתנו בסנדל שיש לו ארבע
אונות וארבע תרסיותם *שלא לשבור דבריו
של ר' יוחנן כי אהא רבין אמר בר תנן בר
אבא אבמר לרב הלכה כרבי יהודה ורבי יוחנאמר
אין הלכה כר' יהודה ומי א"ר יוחנן הכי והא
מדרמתי' ר' יוחנן אליבא דר' יהודה ש"מ כר'
יהודה סבורא ליה * אמר רבי יוחנן ורבי
יוחנן *תנן (הם) *כלי בעלי בתים שיעורן
כרמנים בעי (ז) חוקיה ניקב כמוציא
זית וסחמו וזור וניקב כמוציא זית וסחמו עד
שהשלימו כמוציא רימון מהו אמר ליה ר'
יוחנן רבי *שנית לנו סנדל שנפקא אחת
מאזוני ותיקנה טמא מדרס נפקא שניה
ותיקנה מהור מן המדרס אבל טמא מנגע
מדרס ואמרינן לך מאי שנא ראשונה דהא
קיימא שניה שניה נמי (י) מתקנה ראשונה
ואמרת לן עליה פנים חדשות באו לכאן
הבב נמי פנים חדשות באו לכאן *קרי עליה
לית דין רבי אינש איכא דאמרי כגון דין בר
אינש *אמר ר' יודא אמר רבא בר יזמנא
אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים ואם
ראשונים בני אנשים אנו בחמורים ולא
כתמרו של ר' *רבי תנינא בן דוסא ושל רבי
פנחס בן יאיר אלא כשאר חמורים ונגדית'
יין ושמן *פשיטא לא צריכא דאית ליה
תרתו אינו מרו דתימא תדא מיניירו במולי'
מבטל לה קמ"ל * קדירה של בשר: פשיטא
לא צריכא דאית לה *שלאבא מהו דתימא
במולי' מבטל לה קמ"ל: *רבי אלעזר בן
יעקב אומר קשריה כו: פשיטא *לא צריכא
דאית לה תרתו איסורי מהו דתימא
הדא

עליה ולא מבטלי לה: * וסור וניקב כמולי' זית - אלא נקב הראשון
עד שהשלים - הסתימה למולי' רימון: * פא פנקסא רשאנא -
ולא כעל מחורט מנעל: * פנים חדשות - משכירה לו טומאת
מדרס כחדשו פנים הללו והן זו הראשון שכבר נתקלקל זו
כדי ביטולו: * לית דין בר אינש - אלא מאלף: * כגון דין בר
אינש - גבדא בטול: * המור דר' פנחס - מפורש כהכל שומעין
(מולין דף ע"ו) ודכרי תנינא במסתא תענית (ד' כ"ד) * טמאי
אונות - אונות שטופלים לתוכו ובאחת מהן יוכל להלוות היין: * טמאי
כרזין: * פשו דסימא מעטל ליש - לקשר טעל פיה ומולי' מה
שכבות ורך שאלאב: * פרי איסורי - שני חבלים קושר ברכב
הפחה זה למעלה מה לישגה אחרינה תרי איסורי שקטרין הוסי'
בשני זידי הפחה ולא היכה תלייה בה מאחזנול:
הדא

לחוקיהם לדרכי יוחנן ולמימדי וכן לחליהם ולאשמעינן דמנא הוא
דאי' מנא אחא לנשמי' ר' יוחנן כיון דלמילתיה מנא הוא כהדיא
תנן לה מתניתין ומשום דלפי' לא מילמל דתנן חללה בשל שמאל
דלמך לזמן רבי יוחנן אליתיה
ד' יהודה: * ומי אמר ר' יוחנן כתי'
דהלכה כר' יהודה: * עומא מדרס -
אם היה על זה והיה עומא מדרס לא
סבר מומחאזיו כשנפקא ועודנו
אב טומאה: * מאי ללו - חסילו
חיטנה ומשום דחזי לאפרכי ולהקנה
וה' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
לחוקיהם לדרכי יוחנן ולמימדי וכן לחליהם ולאשמעינן דמנא הוא
דאי' מנא אחא לנשמי' ר' יוחנן כיון דלמילתיה מנא הוא כהדיא
תנן לה מתניתין ומשום דלפי' לא מילמל דתנן חללה בשל שמאל
דלמך לזמן רבי יוחנן אליתיה
ד' יהודה: * ומי אמר ר' יוחנן כתי'
דהלכה כר' יהודה: * עומא מדרס -
אם היה על זה והיה עומא מדרס לא
סבר מומחאזיו כשנפקא ועודנו
אב טומאה: * מאי ללו - חסילו
חיטנה ומשום דחזי לאפרכי ולהקנה
וה' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'

לג' כ"ו
ח' פ' מ' כ'
כ"ג ח' ח'

כחטוב טכ
פ' מ' ח' ד'
כ' ס' ח' כ'
לג' ח' ח' ח'

ח' י' ח' ח'
כ' ח' ח' ח'
ח' ח' ח' ח'

ח' ח' ח' ח'
כ' ח' ח' ח'
ח' ח' ח' ח'

ח' ח' ח' ח'
כ' ח' ח' ח'
ח' ח' ח' ח'

ח' ח' ח' ח'
כ' ח' ח' ח'
ח' ח' ח' ח'

ח' ח' ח' ח'
כ' ח' ח' ח'
ח' ח' ח' ח'

ח' ח' ח' ח'
כ' ח' ח' ח'
ח' ח' ח' ח'

ח' ח' ח' ח'
כ' ח' ח' ח'
ח' ח' ח' ח'

פרק פו אלו קשרים

אם ראשונים מלאכים אנו בני אנשים (ואם ראשונים בני אנשים אנו בחמורים
ולא בחמורי של ר' תנינא בן דוסא - משכחה עיקר דילה באומר ד' חן (פ"ק)
היא תבועה מעשה בחמורי של ר' תנינא בן דוסא שנבגה ליספיה וחסבה בחזר ורצונו
על ג' נשים אהן

לא שערורים בהן ואם לא היה אוכלת לא היה שותה אחר סח ואני מצוין וזו עד שחמת
ותבא ההצד עליו פתחו לה רלת היציאה לתוך חלבה עד שרביעה עצל פתחו של ר' תנינא
בן דוסא שפע נט קילת והכירה אחר סחיה לקל כמבטוח אחר לו בני עסדי למצויה ופתחו לה
דלג

ירושלמי מסכת שבת פרק טו הלכה א

מתני' אלו קשרים שחייבין עליהן קשר הגמלין וקשר הספנים כשם שהוא חייב על קשרן כך הוא חייב על התירן רבי מאיר אומר כל קשר שהוא יכול להתירו בידו אחת אין חייבין עליו: גמ' מה קשירה היתה במשכן. שהיו קושרין את המיתרים. ולא לשעה היתה. אמר רבי יוסה מכיון שהיו נוסעין וחונין על פי הדיבור כמי שהיא לעולם. אמר רבי יוסי בי רבי בון [דף עז עמוד ב] מכיון שהבטיחן המקום שהוא מכניסן לארץ כמי שהוא לשעה. אמר רבי פינחס מתופרי יריעות למדו נפסק היה קושרו. חזר ונפסק לעשותן קשרים קשרים אי אפשר אלא חוזר ומתיר את הראשון. אמר רבי חזקיה ההן חייטא אומנא מבלע תרין רישיה. והיידא אמר דא דאמר ר' יוסי בן חנינא מאורגי יריעות למדו. מה טעמא [שמות כו ב] אורך היריעה האחת כדי שתהא כולה אחת. נפסק היה קושרו מכיון שהיה מגיע לאריג היה שרי לה ומעיל לה. ר' תנחומא בשם רב חונה אפי' ערב שבה לא היה בו לא קשר ולא תיימת. תני רבי הושעיא חותל של תמרים ופטיליא של תמרים קורע ומתיר ובלבד שלא יקשור:

רי"ף מסכת שבת דף מא עמוד ב

ורצועות מנעל וכו': איתמר התיר רצועות מנעל וסנדל תני חדא חייב חטאת ותני חדא פטור אבל אסור ותניא אידך מותר לכתחלה קשיא מנעל אמנעל קשיא סנדל אסנדל מנעל אמנעל לא קשיא הא דתני חייב במנעל דאושכפי דמעשה אומן הוא וקשר של קיימא הוא והא דתני פטור אבל אסור בדרבנן דמעשה הדיוט הוא אלא שהוא קשר של קיימא ולפיכך פטור אבל אסור והא דתני מותר לכתחלה בדבני מחוזא כגון רצועות שיוצאות מגופו של מנעל וקושרין אותו על הרגל ועל השוק אחר שנועלין את המנעל דלאו מעשה אומן ולא קשר של קיימא הוא.

רמב"ם הלכות שבת פרק י הלכה א

הקושר קשר של קיימא והוא מעשה אומן חייב, כגון קשר הגמלין וקשר הספנים וקשרי רצועות מנעל וסנדל שקושרין הרצענין בשעת עשייתן וכן כל כיוצא בזה, אבל הקושר קשר של קיימא ואינו מעשה אומן פטור, וקשר שאינו של קיימא ואינו מעשה אומן מותר לקשרו לכתחלה.

רא"ש מסכת שבת פרק טו סימן א

א ואלו קשרים שחייבין עליהם קשר גמלים וקשר של ספנים. וכשם שחייבין על קשורן כך חייבין על התירן. רבי מאיר אומר כל קשר שיכול להתירו באחת מידי אין חייבין עליו. ויש לך קשרים שאין חייבין עליהם כעל קשר הגמלים וקשר הספנים קושרת אשה מפתחי חלוקה וחוטי סבכה של פיסקיא ורצועות מנעלו וסנדלו ונודות יין ושמן וקדרה של בשר. אמר רבי אליעזר בן יעקב קושרין בפני בהמה בשביל שלא תצא קושרין דלי בפיסקיא אבל לא בחבל ורבי יהודה מתיר. כלל אמר רבי יהודה כל קשר שאינו של קיימא אין חייבין עליו:

גמ' יש לך קשר שאין חייבין עליו חיובא הוא דליכא הא איסורא איכא ומאי ניהו [דף קיב ע"א] קיטרא דקטרי בזממא וקיטרא דקטרי באיסתריא. ומפתחי חלוקה וחוטי סבכה ושל פיסקיא

ורצועות מנעל וסנדל ונודות של יין ושמן וקדרה של בשר מותרין לכתחלה. ורצועות מנעל וסנדל איתמר רצועות מנעל וסנדל תני חדא חייב חטאת ותני חדא פטור אבל אסור ותני חדא מותרין לכתחלה קשיא מנעל אמנעל קשיא סנדל אסנדל. מנעל אמנעל לא קשיא הא דתני חייב חטאת דאושכפי פרש"י שהרצען מכניס הרצועה בנקב שבמנעל וקושר קשר אחד בסוף הרצועה שלא תצא הרצועה מן הנקב והוא קיים לעולם ורב אלפס ז"ל פירש דמעשה של אומן הוא. ולא נהירא דבקשר של קיימא אין חילוק בין מעשה אומן למעשה הדיוט. והא דתני פטור אבל אסור בדרבנן פרש"י שאין מקפידין להדקן על שוקיהן ויכולין לחלצן ולנעלן בלא התרת הקשר ומכל מקום קשר של קיימא לא הוי דבשעת הטיט צריכין להתירן ולהדקן על השוק שלא ישאר בטיט. והא דתני מותר לכתחלה בבני מחוזא שמקפידין להדקן על השוק וצריכין להתירן כשחולצן. וסנדל אסנדל לא קשיא הא דתני חייב חטאת בדטייעי דקשרי אושכפי והן קיימין לעולם. והא דתני פטור אבל אסור בדחומרא דקטרי אינהו והוא קיים שבוע או יותר. ומותר לכתחלה דנפקי ביה תרי זימנין דנפק ביה האי ומרווח ליה. וזימנין דנפיק ביה האי ומעייק ליה. וכתב בעל התרומות ז"ל דאבנטין שקושרים אותם ברצועות ואינו מתירן אלא כשמשנה המכנסיים אסור לקושרן בשבת. ר' ירמיה הוה קאזיל בתריה דרבי אבהו בכרמלית איפסיקא ליה רצועה דסנדליה אמר ליה שקול גמי לח דחזי למאכל בהמה וכרוך עליה. אביי הוה יתיב קמיה דרב יוסף בחצר איפסיקא ליה רצועה דסנדליה אמר ליה מאי איעביד ליה אמר ליה שבקיה. ומאי שנא מדרבי ירמיה. התם לא מנטר הכא מנטר. רבי אליעזר בן יעקב אומר וכו' פשיטא לא צריכא דאית ליה תרי איסרי מהו דתימא חד מינייהו בטולי בטליה קמ"ל. [דף קיג ע"א] אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב. קושרין דלי בפיסקיא אבל לא בחבל אמר רבי אבא אמר רב חייא בר אשי אמר רב מביא אדם חבל של גרדי מתוך ביתו וקושרו בפרה ובאבוס אמר רב נחמן אמר שמואל כלי קיואי מותר לטלטלן בשבת ואוקימנא בחבל דגרדי דהיינו כלי קיואי:

קושר [ב']

בפעם הקודמת ראינו את מקור הדין ואת היקף הדין. כעת ננסה לעמוד על אופי הדין. מהי בדיוק מלאכת קושר? נסו לעמוד על כך, דרך הדוגמאות שבאות א' ודוגמאות נוספות. המשך דין זה בשיטת הרמב"ם, ברמב"ם שמובא במקור א', וכן במקור ב'. דיון משמעותי בחידוד מהות המלאכה, הוא בהבנת ההבדל שבין קושר לתופר – מקור ב'. ביאור קשר של קיימא, וביאור נוסף במהות קושר, תוכלו לראות במקור ד'.

- א. **קשר בראש חוט: יראים רע"ד** "במקום שרגילין לעשות קשר... דהוי קשר" [מצ"ב]; מובא ברמ"א ש"ז, א; ש"ת אבני נזר (או"ח ק"פ); רמב"ם, שבת פ"י ה"ח; אור שמח שם [מצ"ב]. מהרש"ל (ים של שלמה, ביצה ד', ט) – ניתן לראות את דבריו במשנה ברורה ש"ז ס"ק ז.
- ב. **מדוע לא חייב מדין קושר בקשירה בשצדי התפירה? רמב"ם שבת פ"י ה"ט; כסף משנה שם בשם הרמ"ך; ריטב"א שבת עד: ד"ה והוא שקשרם [מצ"ב]; מרכבת המשנה על הרמב"ם שם [מצ"ב].**
- ג. **בין קושר לתופר (ובונה וכותב): משנה שבת קב: "הבונה כמה יבנה"; משנה קד: "כתב במשקין"; ביאור הלכה ש"מ יד, ד"ה ה"ז תולדת תופר; ש"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סימן פ"ד) [מצ"ב]; ערוך השלחן ש"ז, יח [מצ"ב]; מרכבת המשנה (על הרמב"ם שבת פ"י ה"א) [מצ"ב]**
- ד. **קשר של קיימא: ש"ת אבני נזר או"ח קפ"ג; ש"ת מנחת שלמה, ח"ב סימן א' אות ג.**

ש"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן קפ

א) נסתפקתי אם קישר שני ראשי חוט זה עם זה אי חשוב קשר. ומה שהביאני לספק זה. שהרי כל מלאכות לא מחייבין להו אלא דומיא דמשכן והמכבה גחלת של מתכת פטור אפילו למאן דמחייב מלאכה שאינה צריכה לגופה. משום שאינו נעשה פחמין. [וכיבוי שבמשכן הי' לעשות פחמין]. וכיון דקשירה שהי' במשכן הי' לחבר הנקשר במה שנקשר בו. והחוט שהי' אחד מתחילה אין כאן חיבור מחדש. וקיימא לן בפרק קמא דסוכה (דף י"ג ע"א) אגד בחד לא שמי' אגד:

ב) אך נראה לי ראי' מההוא דפרק המוציא תפילין (דף צ"ז ע"א) דחדשות שיש בהם רצועות ואינם מקושרות. ומבואר שם דמשום שאין יכול לקושרן בשבת. והא תפילין של יד יכול להוציא הקציצה מהרצועה בלא התרת הקשר. ועיין בתוס' מנחות (דף מ"ב ע"א) דיבור המתחיל ואביק. ואם כן הרי אין כאן קשר רק בהרצועה עצמה מינה ובה. ומטעם זה אינו יכול לקשור בשבת. שמע מינה דכהאי גוונא חשוב קשר. ואין לדחות דאף דאין בו חיוב חטאת לא התירו חכמים גבי תפילין. דאף דלבישת תפילין גופי' שבות הוא כדתנן בשבת (דף ס' ע"א) ולא בתפילין. ומכל מקום התירו שם. אין לדמות השבותים. דאם כן מאי פריך בעירובין שם וליענבינהו מיענב וקאמר ר"ח זאת אומרת

עניבה פסולה בתפילין. ומאי ראי' אימא דכשירה. והא דאסור משום דמתקן מנא כמו הממעט ענבי הדס [סוכה לג ע"ב]. ואין לומר דאית לי' תפילין אחריני והוי דבר שאין מתכוין. שהרי אליבא דר' יהודה קיימינן שם דאית לי' דבר שאין מתכוין אסור. אלא ודאי דחיוב חטאת יש. דמכל מקום מחבר השני ראשין. ומתחלה לא ה' מחוברין כי אם מצד אחד ועכשיו מחבר גם מצד אחר. [ולאגד בחד דפרק קמא דסוכה אין לדמותו. דאגד וקשירה שני ענינים ואגד לאו חיבור גמור. שהרי האוגד צמר ופשתים יחדיו אף שקשר החוט לא הוי כלאים כיון שיכול להוציאן בלא התרת הקשר כמו שכתב בשלחן ערוך יורה דעה סימן ש' ועל כרחך אגד לאו חיבור]. ומכל מקום בקושר ראש חוט אחד לא חשיב קשר כיון שאינו מחבר שום דבר. והא דמבואר בשלחן ערוך סימן שי"ז [סעי' א' ברמ"א] דהוי קשר ועוד חמיר יותר דאפי' בקשר אחד סגי. נראה דמיירי בנתחבר על ידי זה הקשר דומיא דהוא דורה דעה סימן ש' סעיף ד' בהג"ה בעשה קשרים בב' ראשי המשיחה הוי חיבור:

אור שמח, שבת פ"י ה"ח:

הפותל חבלים... או חוטי שער כו', הרי זה תולדת קושר וחייב.
...ולא אמרו בגודלת משום קושר, דזה לא שייך בהא, דכולהו ינקי מהראש
ומחוברין יחד...

ריטב"א (שבת עד:):

והוא שקשרם. הקשו בתוספות וליחייב נמי משום קושר, ותירצו דכיון שאין הקשירה רק להעמיד התפירה לא חשבינן ליה אלא משום תופר בלחוד, ומורי הרב ז"ל פירש דקשרן לאו דוקא אלא שהרכיבן זה על גב זה ושזרן ביד לקיים התפירה, ויש עוד לומר כגון שקשרן על מנת להתיר אחרי כן דמשום קשירה ליכא אבל משום תפירה איכא כיון שהיא מתקיימת עכשיו.

מרכבת המשנה (שם):

ואני אומר דאין ענין לקשירה זו דתפירה למלאכת קושר שכל עיקרה שהוא קושר ומחבר שני דברים נפרדים ועיין בירושלמי פ' כלל גדול נראה משם דלא שייך קשירה בתפירה אלא א"כ קשר שני צדדי החוטין להדדי אבל הקושר צד אחד מכאן וצד אחד מכאן אין זה מלאכת קשירה.

שו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סימן פ"ד):

הנה בדבר שמחברים הדייפערס שמלפפין בו התינוקות ע"י פין וכן מה שמחברות הנשים תכשיטין לבגדיהן ע"י פין אם יש בזה חשש תפירה בשבת, היה נראה לע"ד בפשיטות שאין בזה שום חשש וכמו שנוהגין שמחברין כן גם בשבת. והטעם משום שאין זה ענין תפירה רק ענין פריפה שג"כ מחבר שני צידי הבגד שלא יפול שמוטר כדאיתא בשבת דף ס"ה, וכהא דמחברין ע"י קרסים וכפתרים הנקראים באטנס שג"כ הוא חבור טוב. וראיה מקשירה שהוא ג"כ חבור טוב ואין בזה חיוב תפירה ויש קשרים שגם מותרין כהא דקושרת אשה מפתחי חלוקה /שבת/ בדף קי"א אף שהוא חבור טוב יותר מג' תפירות, הרי חזינן דלא כל החבורין הם

שייכים למלאכת תפירה, אלא חבור כהא דתפירה דמשה שני חלקי בגד כבגד אחד ממש כמו שהיה נארג ולכן התולדה שלה הוא רק מדבק ניירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו כדכתב הרמב"ם בפ"י משבת ה"א, שהוא דבק שנעשו בו שני הניירות והעורות כנייר אחד ועור אחד. אבל בהא דקשירה ופריפה וקיסים וכפתרים אף שנתחברו ע"י זה שני חלקי הבגד הוא חבור שאינו עושה אותם כבגד אחד אלא לעולם הם שני חלקים אך שנעשו מחוברים זל"ז שזה הוא חבור אחר שאינו שייך למלאכת תפירה.

...צריך לומר עוד יותר דמלאכת תופר הוא רק מה שעשה דבר אחד כ"כ דכשהוא רוצה לחלקם הוא צריך למלאכת קריעה ואף שאפשר לפעמים לחלקם בהוצאת החוט אבל גם זה נחשב ונקרא בפי כל קורע את הבגד כמו בקריעה ממש וכן הוא במדבק ניירות ועורות שהפרדתן הוא קורע ואולי הוא משום שברור פעמים א"א בלא קריעה וגם שהדרך לעשות ע"י קריעה משום שע"י הוצאת החוטים והפרדת הדבק הוא מלאכה הקשה מקריעה כידוע, אבל כשרוצה להפריד החבל והפתיל שיהיו חוטין כמתחלה עושין זה דוקא בהפרדה אף שהוא מלאכה קשה משום שבקריעה א"א לעשותן לחוטין נמצא שלא נעשו אחד ממש שהרי כשרוצין מפרידין אותן לכן אין שייך זה לתופר. אבל לקשירה הוא דומה ממש שגם קושר אף באופן שעושה שיהיו דבר אחד כשרוצה לחלקם הדרך לעשות בהתרת הקשר וכהא שעשו צדי חלזון ברשות שלהן.

ערוך השולחן אורח חיים סימן שיז סעיף יח

תולדת תופר המדבק ניירות בדבק או עורות זו לזו או שארי מיני סחורות כשמדבקן זו לזו הוי תולדת תפירה וחייב דמה לי חיבור ע"י תפירה או חיבור ע"י דבק ואף על גב דבתפירות יריעות של ס"ת לא מהני דבק כמ"ש ביו"ד סי' רע"ח שאני התם דהוה הלכה למשה מסיני דדוקא תפירה כאשר הבאנו שם מירושלמי דמגילה ע"ש והרי גם בתפירה בחוטין פסול אלא דוקא בגידין כמ"ש שם אבל בכל מקום תפירה ודיבוק ענין אחד הוא בכלאים וכיוצא בזה ואם תשאל דא"כ קושר ותופר אחת הם דהא גם קושר מחבר הדברים זה לזה דאינו כן דחיבור דקשר ראוי להתירו ולהשיבו לקדמותו משא"כ בתופר ומדבק שכשירצה להשיבם לקדמותם בהכרח לקלקלם ולקרוע זה מזה מה שאינו כן בקושר:

מרכבת המשנה (שבת פ"י ה"א):

המדבק ניירות וכו'... ומדמה לה רבנו לתופר, שהוא מחבר דברים נפרדים ע"י השלישי שהוא החוט... מה שאין כן בקושר.

שו"ת אבני נזר סימן קפג

לר' צבי יהודה נ"י.

א) דבר מה שכתבתי [באג"ט] במלאכת אופה בסק"ט אות י' בהא דחייב במתיך ובממסס וכו' אף שחוזר לקדמותו ובדבר שאינו מתקיים הא פטור בשבת כמו שכתב הרמב"ם והרב המגיד פרק ט' [ה"ג]. ואמרתי ליישב משום דמצינו במשכן היתוך מתכת שאינו מתקיים. ועל זה הקשה ממה שראה כתב"י ביד תלמידים בקושר דאינו חייב אלא בקשר של קיימא אין הטעם משום דלא חשיב חיבור דמאי שנא מתפילין וכלאים דחשיב חיבור אף שאינו של קיימא רק הטעם משום שאינו מתקיים [וכן ראה בספר לשון הזהב] ואף דהי' במשכן קשר שאינו של קיימא ביתידות אוהלים. לא ישיבני מכתבים כאלה ואולי נשתבשו. או דקטנותא הם [עיין גיטין כ"ט ע"ב הא דאבא דקטנותא הוא] ובודאי הטעם משום דלא מבטיל לי'. לא חשוב קשר כהאי גוונא. [ע"ע לעיל סי' ק"פ אות ג']:

ב) ומתפילין אדרבה יש ראי' דהא כתב בהגהות מרדכי פרק קמא דחולין בהא דסבירא לי' לר' אלי' דצריך לקשור בכל יום ורבינו תם חולק מדאסור לקשור בשבת ואי צריך לקשור בכל יום הא לא הוי של קיימא. וכתב במרדכי שאין זה ראי' דאף דלאו של קיימא רחמנא קרי' קשר [וכהא דסוכה פרק ב' [כא ע"ב] דאף דאהל שאינו עשוי ביד אדם אינו אהל. גבי השור חשיב אהל דרחמנא קרי' אהל כדכתיב ועצמות וגידין תסוככני]. והיינו מדכתיב וקשרתם. והלכה למשה מסיני קשר של תפילין. ולר' אלי' דצריך בכל יום ולא הוי של קיימא ואף על פי כן נקרא קשר גלי קרא דהא חשוב קשר אף שאינו של קיימא ואסור בשבת. אך מזה מוכח דטעם ההיתר בשבת משום דלא חשיב קשר כשאינו של קיימא ובתפילין גלי קרא דחשיב קשר. אבל אם הטעם משום שאינו מתקיים מה בכך דבתפילין הוי קשר. מכל מקום מותר בשבת משום שאינו מתקיים. ובכלאים גם כן לא ראייתי מפורש דאסור אפילו אינו של קיימא. אך אם תמצא לומר כן יש לומר דילפינן מיחדיו דכלאי בהמה דכתב הרא"ש [כלאים פ"ח מ"א] דאין איסור אלא אם קשרן יחד. והא אינו קשרן באופן שיהי' קשורים זה בזה לעולם:

ג) ועיקר טעם דבר שאינו מתקיים באינו של קיימא פריכא הוא דדבר שאינו מתקיים בשבת פטור אבל אסור והא באינו של קיימא כלל מותר. ולדעת ר"ף ורמב"ם דאין חיוב אף בשל קיימא רק במעשה אומן יש ליישב דבאינו מעשה אומן דאין איסור אלא מדרבנן התירו באינו של קיימא לגמרי כיון דהוי תרתי לריעותא. אך לשאר פוסקים דבשל קיימא אפילו אינו מעשה אומן חייב ומכל מקום באינו של קיימא כלל מותר לכתחילה אין טעם שאינו מתקיים מספיק. ועל כרחק דלא חשיב קשר כהאי גוונא:

ד) עוד ראי' ממה שכתב הרב המגיד פרק י' [ה"ג] דאף דחבל הוי דבר קל ונפסק ממילא חשיב של קיימא. ואינו תלוי של קיימא אלא באיכות קשר וצורך קשר עיין שם. והיינו שאם עושה הקשר רפוי ניכר שדעתו להתירו ולא מבטל לי'. וכן אם צריך להתירו. ואם הי' הטעם משום שאינו מתקיים. כל שכן שאם ניתק מאליו דאינו מתקיים. ואם כי רש"י שלהי שבת [קנז ע"ב] כתב דגם מינתק מאליו חשיב אינו של קיימא. אינו מוכח מדבריו דהטעם משום שאינו מתקיים אלא שגם כהאי גוונא לא חשיב קשר וחיבור. ועוד דעיקר הדין שלמד הרב המגיד [פ"ט ה"ג] מלשון המשנה [קב ע"ב] מלאכתו מתקיימת בשבת אינו עולה לפרש"י והר"ן, ומאי טעמא פטור לדידהו קשר שאינו של קיימא ע"כ דלא חשיב קשר וחיבור כהאי גוונא:

ה) ראייתי להזכיר כאן מה שלמדתי מהגהות מרדכי דחולין דלדידן דלא קיימא לן כר' אלי' אינו יוצא בתפילין אלא בקשר של קיימא כמו בשבת דלא חשיב קשר אלא של קיימא. דלדידן אין לומר דרחמנא קרי' קשר אף אינו של קיימא. דמנא לן הא דלדידן סתם קשרי תפילין של קיימא הם. והני

דנסבי תפילין של אחרים ומשנין הקשר לפי מדת ראשם לאו שפיר עבדי דהבעלים ישנו אחר כך הקשר לפי מדת ראשם. נמצא ראשון לא הוי של קיימא ולא יצא ידי חובתו. ומצוה לפרסם הדבר:

ש"ת מנחת שלמה תניינא (ב - ג) סימן א

האבני נזר או"ח סי' קפ"ג סק"ה כתב וז"ל, ראיתי להזכיר כאן מה שלמדתי מהגהות מרדכי דחולין, דלדין דלא קיי"ל כרבנו אליהו אינו יוצא בתפילין אלא בקשר של קיימא כמו בשבת, דלא חשיב קשר אלא של קיימא וכו', והני דנסבי תפילין של אחרים ומשוין הקשר לפי מדת ראשם לאו שפיר עבדי, דהבעלים ישנו אח"כ את הקשר לפי מדת ראשם, נמצא ראשון לא הוי של קיימא ולא יצא ידי חובתו, ומצוה לפרסם הדבר, עכ"ל. וביאור ראיתו מדברי המרדכי דמוכח מדבריו דהא דחייב בשבת רק על קשר של קיימא אינו מחמת חסרון במלאכת שבת, דלולי זה לא הוי מלאכת מחשבת, אלא שהוא דין כללי דכל קשר שאינו של קיימא אין עליו שם קשר, ודבר זה מתבאר ממ"ש המרדכי דכיון שיש לו שם קשר לענין תפילין הוי נמי קשר לענין שבת, ואם נאמר דדין קיימא הוא משום מלאכת מחשבת, א"כ מה מועיל בזה שהוא קשר לענין תפילין, דלגבי תפילין א"צ שיהיה קשר של קיימא, ומכיון שכן כתב האבנ"ז דלדין דקי"ל כר"ת בודאי אין מועיל בתפילין קשר שאינו של קיימא, דהרי לדעת ר"ת אינו עושה הקשר בכל יום, וא"כ הא דאמרה תורה וקשרתם הרי צריך להיות קשר של קיימא דוקא, ולכן אם חושב להתירו אח"כ אינו יוצא י"ח.

ומה שהעולם אין נזהרים בזה ולא חוששים לחידושו של האבנ"ז, משום דיש לחלק בין היכא שעושה מתחילה קשר רק לזמן ואח"כ אינו צריך לו דמיקרי אינו של קיימא, והיינו מש"כ התוס' בשיטת רבנו אליהו שבכל יום ויום בשעה שחולץ התפילין צריך להתירו ולמחר שוב לקשור, דבזה נחשב קשר שאינו של קיימא. אבל בגוונא שהקשר נעשה לעולם, אלא שיצטרך אח"כ לשנות הקשר ולהתאימו למדת ראשו שיהא שוב קשר של קיימא, לא נחשב משום כך כאינו של קיימא.

ובאמת נראה שגם מדברי התוס' עצמן משמע דלא כדברי האבני נזר, דהתוס' אמרו בשם ר"ת שחולק על רבנו אליהו וסובר שאינו מחויב לעשות הקשר בכל יום, ואילו לדבריו היו צריכים לומר שפי מזה, דלא זו בלבד שאינו מחויב אלא שאם עושה הקשר בכל יום, וכדעת רבנו אליהו, אינו יוצא ידי מצות תפילין משום דכתיב וקשרתם, וצריך להיות קשר של קיימא.

ומה שהביא האבנ"ז ראייה מדברי המרדכי, לכאורה יש לדחות שאינו דומה, דהנה כבר הקשו אחרונים (עי' מנ"ח מלאכת קושר, ובביאור הלכה ריש סי' שי"ז) מהגמ' שבת דף קל"א ע"א ושויין שאם צייץ טליתו והיינו שקשר הציצית להטלית בשבת חייב חטאת משום מלאכת קושר, דלכאורה כיון שקשר שאינו של קיימא מותר לעשות מה"ת בשבת, הרי יכול לקשור הציצית ולחשוב בדעתו להתירו למחר, ואף להמרדכי תיקשי שהרי בציצית לא כתוב בתורה לשון קשירה. (ועי' מנ"ח שם שרצה ליישב בזה לפי דברי הטעם המלך וצ"ע). אלא דלכאורה היה נראה דבכל קושר ע"מ להתיר אם אח"כ השאיר הקשר ולא התירו הרי בודאי פטור מפני שאינו צריך להקשר, ומכיון שכן, בקשירת הציצית הרי באמת רוצה לעשותו של קיימא, ורק עושהו ע"מ להתיר משום איסור שבת, ומכיון שאח"כ אינו מוכרח להתירו הרי בודאי ישאיר את הקשר, וא"כ שוב הוי קשר של קיימא. וכע"ז כתבו התוס' ב"מ ל' ע"א בד"ה אף וז"ל, וא"ת ועלה עליה זכר אמאי פסולה הא ודאי לא ניחא ליה להפסיל פרה שדמיה יקרים בשביל דבר מועט, וי"ל דאם היתה כשירה הוי ניחא

ליה ולכך אין להכשיר עכ"ל, וא"כ ה"ה כאן, דאם נאמר לו שיכול לעשות הקשר ע"מ להתירו, ומצד הדין לא יצטרך אח"כ להתירו, א"כ נשאר שוב קשר של קיימא.

אמנם נראה דאינו דומה להתוס' בב"מ, דהרי מסתבר דגם התוס' מודים שאם בשעה שעולה עליה הזכר צועק הבעלים שלא ניחא ליה משום שזה פוסל פרתו, הרי גם אם אח"כ נאמר לו שהפרה כשרה לא נפסלנו משום שעכשיו כבר ניחא ליה, דהרי סו"ס עמד וצווח, ולא כתבו התוס' אלא כשנודע לו לאחר מכן שעלה עליה זכר, ואם נאמר לו עכשיו שהפרה פסולה הרי לא יהא ניחא ליה, ולהכי לא מסתבר להכשיר, משום שאם נאמר לו שכשר שוב יהיה ניחא ליה. וא"כ ה"ה בציצית, כיון שבשעה שקושר אומר בפירוש שעושהו ע"מ להתיר, ממילא הקשר הוא אינו של קיימא ואין אנו מתחשבים אם באמת יתירו אח"כ או לא. וביותר שאפי' בלי חילוק הנ"ל איכא לאקשוויי שיקבל על עצמו בשבועה שיתיר הקשר לאחר השבת, וממילא בודאי עומד הקשר להתירו משום שבועתו והוי אינו של קיימא, ולמה אמרו בגמ' שאינו יכול לקשור הציצית בשבת אפי' לר"א שמכשירי מצוה דוחים את השבת משום שיכול להפקיר הטלית.

והיה נראה לישיב קושית האחרונים, דיש לומר דכל שהקשר מצד עצמו הוא קשר של קיימא, אינו מועיל כלל מה שחושב בדעתו בעת עשיית הקשר ע"מ להתירו לעשותו קשר שאינו של קיימא, ומה דמצינו בגמרא שבת קי"ב ע"א "בסנדל דבי תרי" דכיון שעומד להתירו כדי ליתנו לשני מותר לכתחילה, דמוכח דאע"פ שהקשר מצד עצמו הוא של קיימא, מ"מ מותר אם הוא עומד וחושב להתירו, אפשר לומר דדוקא בסנדל שאין רגילים לעשות הקשר לעולם ומ"מ אסרוהו מדרבנן כיון שאינו עשוי להתירו באותו יום, לפיכך בסנדל דבי תרי שעומד להתירו בכל יום מותר לכתחילה, אבל אין מכאן ראייה לקושר קשר של קיימא שאסור מן התורה, שמועילה מחשבתו לעשותו שאינו של קיימא. ולפ"ז מיושב דגם בציצית כיון שהקשר מצד עצמו הוא של קיימא, שהרי רגילים לעשותו לעולם, אף אם יחשוב להתירו למחר אינו מועיל. ולפ"ז גם בדברי האבנ"ז הנ"ל יש לומר דלא איכפת לן מה שצריך אח"כ להתירו, דכיון שמצד עצמו עושים אותו של קיימא וכצורת הקשר של תפילין, אינו מתבטל מתורת קשר של תפילין מחמת שמתירו אח"כ ומתאימו למדת ראשו.

ואמנם הבית מאיר שמובא בביאור הלכה שם, אף על פי דס"ל דאם הקשר מצד עצמו הוא של קיימא, אינו מועיל בזה שמחשב להתירו, מ"מ למד מסנדל דבי תרי דאם הכרח הוא מצד הלושב או עושה הקשר להתירו זה מיקרי אינו של קיימא אף על פי שרגילים בכל מקום לעשות קשר כזה של קיימא. ונראה שאינו סובר את החילוק הנ"ל גבי סנדל דבי תרי כיון דקשר סנדל אינו אלא מדרבנן מהני מחשבתו, מכיון שלא מצינו בפוסקים לחלק בין קשר שאסור מה"ת לבין קשר שאינו אסור אלא מדרבנן דמהני מחשבתו. ולפ"ד מיושבת הקושיא מציצית, דכיון שמה שחושב להתירו הוא רק משום איסור שבת, אבל לא שיש סיבה בעצם הקשר לעשותו ע"מ להתיר, לפיכך אינו מועיל שיעשה הקשר בשבת ע"מ להתירו למחר. ולפ"ז במשאל תפילין לאחרים, מכיון שצריך להחזירו לבעליו הרי ודאי שיש סיבה להתיר הקשר ודומה לסנדל דבי תרי, וא"כ שוב הוי קשר שאינו של קיימא, והדרא לדוכתא טענת האבנ"ז דאינו יוצא ידי חובתו.

ולכן נראה לומר דלכל דיני התורה, גם לקשר שאינו של קיימא, יש שם קשר, ולכן גם לענין תפילין מיושב מנהג העולם שאין חוששין לדברי האבנ"ז הנ"ל, ומש"כ המרדכי דאם נחשב קשר לענין

תפילין נקרא גם קשר לענין שבת שצריך קשר של קיימא, אין כונתו כהאבנ"ז והמנ"ח, דאם כן היה לו להביא מהגמרא שמגו דהוי דופן לענין סוכה הוי דופן לענין שבת, ולמה הביא מסוכה דף כ' דלשוורים יש שם אהל, אלא סברת המרדכי דמדלא מצינו תנאי של קיימא אלא בקושר, ולכמה פוסקים אף בתופר, ולא מצינו כן בשאר מלאכות כגון בכותב, דאפי' אם יחשוב ע"מ למחוק מיד הרי הוא חייב כל שהכתב מצד עצמו הוא מתקיים, מוכח דבכל מלאכה שעושה דבר חדש אשר לא היה מקודם לא איכפת לן במה שחושב לסותרו או למחקו אח"כ, ושאינו קושר שאינו עושה דבר חדש אלא מחבר בין שני דברים הקיימים כבר, ובזה אנו אומרים שאם בדעתו לעשותו לעולם הרי זה נחשב כמלאכה שעושה דבר חדש, מכיון שע"י הקשר יעשה לגוף אחד, משא"כ אם בדעתו להתירו אח"כ הרי זה כשני דברים נפרדים, ולפיכך גם מותר להתיר קשר שאינו של קיימא, דמפני שעומד להתירו לא נחשב גוף אחד ואין לו עכשיו שם מתיר. ובזה העלה המרדכי דאם משום הקשר נוצר דבר חדש וכגון בתפילין שנגמרה צורת הקשר והתפילין נעשין כשרים להנחה, לפיכך אף שהקשר מצד עצמו אינו של קיימא, מ"מ הרי נתחדש כאן ע"י הקשר שעשה בהכשר התפילין, ולפיכך נחשב גם קשר לענין שבת וחייב. וזהו שהביא המרדכי ראייה מהכתוב "עור וגידים תסוככני", היינו מצד החשיבות שהם מסוככים או שהתורה החשיבה פעולתם, וכ"ש אם חשוב מצד הדין אבל לא מצד "מגו". ולפ"ז עולה דקשר של תפילין עצמו נקרא קשר גם באינו של קיימא, ומקיים בזה מצות וקשרתם, ואף על פי כן חייב בעשיתו בשבת, דבשבת חייב בקשר של קיימא או בקשר שנתחדש על ידו שינוי בדין.

ולפ"ז מיושבת קושית האחרונים מ"ט לא יקשרו ציצית בשבת ע"מ להתירו במו"ש, דאע"פ שלא כתוב בתורה מפורש קשירה בציצית, מ"מ כיון שבלי הקשר אינו מקיים מצות ציצית, הרי בקשירתו נעשית הציצית כשרה, לכן גם לענין שבת נחשב קשר גם אם חושב בשעת הקשירה ע"מ להתירו למחר, ודינו כקשר של קיימא.

והנה הרמב"ם בפרק י' מכלאים ה"ג - ד כתב דאיסור שעטנז צמר ופשתים "יחדו" היינו בקשירה, מהא דהוצרכה התורה להתיר כלאים בציצית, ונראה דכמו שלענין שעטנז לא מצינו דבעינן דוקא קשר של קיימא, ה"ה גם בציצית שפיר מקיים המצוה אפי' היה הקשר ע"מ להתיר. וכן בכלאים של שור וחמור סובר הרא"ש בסוף הל' כלאים דלא חייב אא"כ קשרן, והתם הרי אינו קשר של קיימא. וכבר הרגיש בזה האבנ"ז שם וכ' דמכיון דנלמד מ"יחדו" הרי מהני בכה"ג שנקרא יחדו, ולכאור' ה"ה בצמר ופשתים דכתיב ג"כ יחדו ע"ש. ולדברינו הנ"ל אם יקשור בשבת שור וחמור או צמר ופשתים יהיה חייב גם באינו של קיימא כיון שמהני לדין כלאים, ואפשר דפטור, משום דמצד ה"יחדו" לא איכפת לן אם יתנתק מאליו, ונמצא שלא נתחדש ע"י חוזק קשר זה שום שינוי בדין [שמחמתו נימא דנקרא בשם קשר], משא"כ בתפילין נראה דגם לרבנו אליהו צריך שיהא קשר חזק, וכ"ש לדידן, ונמצא שחוזק הקשר הועיל ולכן חשיב קשר גם לענין שבת וכמשנ"ת.

ועיין רש"י סוכה ל"ג ע"ב בד"ה הותר אגדו דכתב "וזה של קיימא הוא שאינו חושש להתירו עולמית", ולפי דברינו יש להקשות מאי טעמא צריך רש"י לומר שאינו חושב להתירו, הרי הקשר מועיל למצוה דהלולב יהא אגוד, וא"כ אפי' חושב להתירו יהא אסור, וי"ל משום דהקשר הוא בכריכה עצמה ולא במינים, שהרי את המינים כגון ההדסים מוציאים לאחר החג, ולכן כתב רש"י שהכריכה עצמה אינו עשוי להתיר.